

Kultur og aktivitet i e

– Identitetsskapende livskvalitet

■ INGEBOG SELNES *Kulturleder, Attendo Paulus Sykehjem*

Jeg jobber som kulturleder på Attendo Paulus Sykehjem i Oslo. Jeg er ikke utdannet i helsefag og min bestemor har 60 års lengre livserfaring enn jeg. Det siste året har hun forandret seg. Hun setter ikke ting i sammenheng og strever med å finne ordene. Vi diskuterer ikke lenger verdensproblemer og hun lager ikke kjøttkaker. Hun forstår ikke helt hvem naboen er eller at jula nettopp er over. Vi er likevel enige jeg og bestemor. Når vi synger sammen er livet fint. Synger vi den hun lærte av «a' mor» er de alle tilbake; søstrene Brita, Jorunn, Kari og katten Mons, den første leiligheten i Rosenborggata og dagen hun blir bedt ut på dansegulvet av sin kjære Arne. Minnene er ikke forsvunnet, men er gjemt bak dører hun trenger hjelp til å åpne.

Fokusere på alle behov

I dag lever over 70 000 personer med demens i Norge. På Paulus Sykehjem bor 92 ulike individer med hver sin livshistorie og egne respektive behov. Å drive sykehjem i dag er på mange måter en komplisert oppgave. På den ene siden driver man sykehus med ofte svært sammensatte medisinske tilstander, og samtidig skal kompetent personell jobbe og tilrettelegge for at pasienten nå kan oppfatte

omgivelsene som sitt eget hjem. Vi har alle en bestemt rolle, et yrke og en interesse vi dyrker. Når man flytter til sykehjem har man gjerne mistet muligheten til å opprettholde en del av disse identitetsskapende elementene. Forsvinner dette «mister» man også en del av personen man er.

På et sykehjem vil, og skal det være, fokus på alle behov som skal dekkes; Både fysiske, psykiske, men også sosiale og åndelige behov.

Innvielse av ny 60-tallsstue. FOTO: JULIE SANDBERG

I Omsorgsplan 2015 heter det at regjeringen vil legge vekt på kultur, aktivitet og trivsel som helt sentrale grunnleggende elementer i et helhetlig omsorgstilbud. Dessverre viser en rekke undersøkelser at det er nettopp på det sosiale og kulturelle området dagens omsorgstjenester først og fremst kommer til kort. Hver dag jobber jeg for å fremme våre beboeres identitet og livskvalitet gjennom et bredt kulturtilbud med ulike aktiviteter.

Aldersdiskriminering

Bingo, allsang og sittedans er typiske «sykehjemsaktiviteter» som også står på vårt program. Permanentdamene står nærmest i kø for å sikre seg gode spillbrett, og påpeker rimelig kjapt dersom jeg hopper over slageren «De nære ting» under mandagens allsangstund. Andre går lei, sier de vil lære noe nytt og lurer på hva dagens unge holder på med, mens «gutta» syns mimring er kjedelig og vil heller bli med på årets juleøltest. Vi er alle ulike og oppsøker ulike former for kultur.

Jeg vil være så freidig å påpeke at vi alle har lett for å aldersdiskriminere. Vi har blitt lært og blitt fortalt hva eldre mennesker liker å gjøre. På enkelte sykehjem finnes en oppskrift på hvordan man aktiviserer demente sykehjemsbeboere: Vi sitter i ring, tar noen festlige hatter på hodet, holder et tau mellom oss mens vi beveger oss til dårlige dansebandversjoner av Alf Prøysen. I ovnen står nybakt

Idreomsorgen

UTSITT AV MALEBY AV CARL LINSSON

«Kultur er det som blir igjen når man har glemmt alt det man har lært.»

SELMA LAGERLÖF

vørterbrød og i midten ligger gårdsredskaper fra en svunnen tid. Det kalles erindringsarbeid og slikt minnearbeid er bra, men det kan også være så mye mer! Vi ligger på vippelinjen med et nytt generasjonsskifte i vente og trenger å bevisstgjøre oss hvilken epoke beboerne vi jobber med har et forhold til. Bort med gammelt seletøy og kaffekvern. Hos oss er det 50-, og til og med 60-tallet som «slår an».

Gjennom et rikt samarbeid med Oslo Museum henger bildet av en ung Wenche

Myhre i gangen, Volvo Amazon er pakket for familietur og i 60-talls stuen inviterer personalet til likørkveld i nystrøkne A-linjede kjoler.

De kjenner seg igjen i teakmylderet og noen tror de har kommet på besøk hjem til meg.

Min jobb handler ikke om å samle alle våre beboere til en middelmådig trekkspillkonsert enhver kan stille seg likegyldig til. Gjennom kartlegging og samtale vil jeg treffe hvert individ med sine ønsker og sine behov, slik at

man kan fortsette å være den personen en alltid har vært. Det beste jeg vet er når en 90 år gammel dame gir uttrykk for at dagens konsert ikke låter bra og at det ikke er hennes smak. Det gir uttrykk for at hun fortsatt vet hvem hun er, og den kunnskapen skal være noe av det siste vi glemmer.

Kulturarbeidere – en nødvendighet

På Paulus jobber to kulturarbeidere. Mange sier vi er heldige som i det hele tatt har én.

Noen kvelder i måneden arrangeres Ballroom-aften på Soria Moria Torshov. Wenche Knutsen (91) har for anledningen tatt med hjelpepleier Alf Einar som kavalier og danser selvsikkert mellom studenter og swingentusiaster. FOTO: JULIE SANDBERG

Jeg opplever stadig at bekjente, studenter og pårørende oppfatter vår satsing på kultur som noe annerledes. Her har vi omrokkert litt på ressurser og økonomi og brukt overskuddet konkret for å hindre inaktivitet og fremme sosiale stimuli.

Det siste året har jeg heldigvis observert at flere tenker som oss og at kultursatsingen er på vei opp. Hos oss kaller vi satsingen på kultur en nødvendighet, og det er synd at det må en daglig leder med brennende hjerte for området til for at prioriteringene skal kunne fungere. På flere sykehjem står fortsatt frivillige personer og pårørende bak samtlige trivsels tiltak. At våre kulturarbeidere har utdannelse fra kunst- og kulturskoler har også vært en suksessfaktor. Ved å ansette personer med bakgrunn fra kreative fag og uten tidligere erfaring fra pleiearbeid, kan man se lettere forbi allerede tiltenkte grenser, og tør å utprøve nye kulturtiltak man vanligvis ikke forbinder med typisk aktivitet på sykehjem. Jeg har bakgrunn fra både idrett og som musiker og opplevde tidlig i min jobb som kulturleder at mange normer allerede var lagt og at nye kulturtiltak ikke passet i et allerede travelt tidsskjema. Slik tankegang handler oftest om mangel på kunnskap, og jeg vil ikke gi meg før samtlige ansatte skrur av MTV og følger beboerne på utstillingsåpning i samlingsstuen i isteden.

Vi tenker at sykehjemmet er en samfunnsinstitusjon på lik linje med skolen ved siden av oss og ser store fordeler med å åpne dørene for nærmiljøet rundt oss. Gjennom å invitere barnehager med på høytidsforberedelser, la skoleungdom bruke kantina som lunsjsted og invitere kor til ukentlige øvelser opplever vi

Caféen på hjørnet er fast tilholdssted på godværsdager. Harald og Arvid er godt kjent i nærområdet og liker å følge med på mylderet på Løkka. FOTO: KARIN BEATE NØSTERUD

Kulturleder Ingeborg får piknik-kurvens historie av beboer Ruth. FOTO: JULIE SANDBERG

generasjonsmøter mellom gammel og ung. Hver tredje måned åpner vi en ny utstilling med tematikk våre beboere kan kjenne seg igjen i. Med inspirasjon fra MOMA- Museum of Modern Arts i New York- sitt alzheimerprogram, samarbeider vi nå med flere av byens mest besøkte museum og galleri. Vi besøker dem på tilrettelagte omvisninger, og de som ikke lenger har mulighet til å oppsøke kunst kan oppleve den hos oss.

Resultater

Man tuller ikke med livsløpet og alle som jobber med eldreomsorg bør ha en viss form for ærefrykt og føle ydmykhet over at man i stor grad har ansvar for den siste tiden av en persons liv. Det handler om livskvalitet og å få lov til å leve ut sin rolle så lenge man selv orker. Aktivitet og kulturopplevelser får fram det beste hos både beboere og personalet. Det gir glede og sanseopplevelser og inviterer til kommunikasjon. Når språket er borte vil mange pårørende oppleve det vanskelig å finne samtaleemner og noen føler det blir for krevende å i det hele tatt komme på besøk. Ved å legge til rette for arenaer, til konserter og utstillinger, har vi opplevd at pårørende syns det er lettere. De kan oppleve noe sammen og plutselig er det kanskje bestemor som er eksperten og kan fortelle?

Jeg gleder meg til dagen da alt dette har blitt en selvfølge. Til den dagen vi snakker om trivselstiltak på sykehjem som noe annet enn aktivitet kun beregnet for eldre, men som en nødvendighet der vi tør å slippe alle kulturformer inn og slutter å skjerme.

Bestemor fortsetter å synge. Hun gjør nok det så lenge vi kjenner hverandre.

Jeg håper hun møter flere som vil synge sammen med henne.

 ingeborg.selnes@attendo.no